

Poate supraviețui iudaismul unei dictaturi mesianice în Israel? Ce se va întâmpla cu iudaismul dacă democrația israeliană va fi distrusă de fanaticii extremiști

Yuval Noah Harari

Evreii din întreaga lume comemorează anual Tisha B'Av, ziua de post care marchează distrugerea Primului Templu de către babilonieni și a celui de-al Doilea Templu de către romani. Poate supraviețui iudaismul distrugerii celui de-al treilea Templu - prospera democrație israeliană - de data aceasta de către evreii înșiși? Și cum ar arăta o astfel de distrugere?

Am mers la Beit Shemesh, un oraș predominant religios, pentru a lua parte la un miting pro-democrație. Sute de oameni au participat: religioși și seculari, femei și bărbați, heterosexuali și persoane LGBTQ, ashkenazi și mizrahi, și toți cei care se aflau între ei. Vizavi de noi, a avut loc o contra manifestație a susținătorilor guvernului. Erau doar o mână de oameni, dar erau înarmați cu difuzoare uriașe care amplificau discursurile în direct amestecate cu cântece înregistrate. "Așa se întâmplă în fiecare săptămână", ne-au explicat bătrânii. "Cealaltă parte nu poate aduce mulți oameni, așa că își umple rândurile cu difuzoare". Pentru a-și dovedi punctul de vedere, mi-au pus înregistrări ale unor discursuri și cântece difuzate prin difuzoare pro-guvernamentale în ocazii anterioare.

Unul dintre cântece mi-a atras atenția în mod special. În zilele următoare, m-am trezit fredonându-l fără să vreau. Avea o melodie antrenantă. Dar cuvintele erau complet șocante. Cântecele a fost scris despre

evenimentele din orașul Hawara din Cisiordania din februarie anul trecut.

După ce un palestinian a împușcat și ucis doi israelieni care treceau cu mașina prin Hawara, bande de activiști de dreapta au intrat în oraș, au dat foc la case, mașini și alte bunuri și au rănit zeci de palestinieni, fără ca forțele de securitate israeliene să facă prea multe pentru a-i proteja pe localnici. Mulți au descris acest lucru ca fiind un pogrom, dar liderul partidului Sionismului Religios, ministrul de finanțe Bezalel Smotrich, a susținut atacul și a cerut public ca Hawara să fie "ras de pe fața pământului". Într-un spirit similar, difuzoarele pro-guvernamentale din Beit Shemesh au răsunat următorul cântec vesel:

Cine va lua foc acum? - Hawara! Case și mașini! - Hawara!

Se evacuează bătrânele, femeile și fetele tinere, arde toată noaptea! - Hawara!

Ardeți-le camioanele! - Hawara!

Ardeți drumurile și mașinile! - Hawara!

Ulterior am căutat cântecul pe YouTube și am constatat că are mii de vizualizări. Un canal israelian de YouTube a însoțit-o de o rugămintă adresată telespectatorilor de a o distribui, "cu toată puterea voastră, pentru a arăta tuturor că, așa cum Hawara arde, așa arde și credința noastră". Am fredonat melodia și m-am gândit la semnificația cuvântului "distrugere".

Ce este distrugerea și poate supraviețui iudaismul unei a treia distrugerii? Un scenariu este ușor de imaginat, pentru că îl cunoaștem cu toții bine de la distrugerea celui de-al doilea Templu. Al Doilea Templu a fost distrus de fanatismul religios. În timpul Marii Revolte Evreiești (66-73 e.n.), fanaticii mesianici au preluat controlul comunității evreiești din Țara Sfântă, au ucis sau au redus la tăcere toate vocile moderate și, din credință arzătoare în propria infailibilitate, au condus poporul evreu la distrugere politică și economică.

Dacă cea de-a treia distrugere seamănă cu cea de-a doua, atunci, indiferent cât de teribilă este, putem spera că iudaismul va supraviețui, deoarece acest tip de distrugere este evenimentul de formare a iudaismului, iar evreii sunt bine pregătiți în acest sens. Iudaismul din Mishna și Talmud a răsărit din ruinele în flăcări pe care zeloții le-au lăsat în urma lor. În următorii 2.000 de ani, iudaismul a rezistat unor acte repetate de distrugere politică și economică, cum ar fi expulzarea evreilor din Spania, masacrele de la Khmelnytsky din Ucraina și Holocaustul. Se părea că există un scenariu evreiesc fix, conform căruia evreii construiesc un centru politic și economic undeva - în Țara Sfântă, în Spania sau în Europa Centrală și de Est - dar tocmai când ating apogeul prosperității, o calamitate teribilă se abate asupra lor, iar

mai târziu trebuie să strângă piesele și să o ia de la capăt.

Dar dacă cea de-a treia distrugere este diferită? Dacă de data aceasta zeloții ar reuși să creeze un stat mesianic care ar distruge democrația israeliană și ar persecuta arabii, oamenii seculari, femeile și persoanele LGBTQ? Ce s-ar întâmpla dacă acest stat ar îmbrățișa o ideologie rasistă a supremației evreiești - dar, datorită armelor sale nucleare și industriilor sale cibernetice, ar reuși să evite pentru o vreme distrugerea economică și politică? Dacă acest lucru s-ar întâmpla, atunci iudaismul ar trebui să se confrunte cu un tip de distrugere fără precedent - o distrugere spirituală.

Imaginați-vă o lume în care evreii nu mai pot scuza incidente precum cel de la Hawara ca fiind opera unei minorități extremiste, deoarece bandele care au incendiat Hawara s-au dovedit a fi stâlpul de foc care ghidează întreaga națiune evreiască? Imaginați-vă o lume în care iudaismul se debarasează de moștenirea spirituală și morală pe care a acumulat-o de-a lungul generațiilor, arde "iubește-ți aproapele ca pe tine însuși" și dă foc la "să nu râvnești la casa aproapelui tău". Imaginați-vă o lume în care "iudaismul" devine un sinonim pentru fanatism religios, rasism și opresiune brutală. Ar putea iudaismul să supraviețuiască unei astfel de distrugerii spirituale?

Ce ar putea spune sioniștii religioși

Dintre diferitele curente ale iudaismului, sioniștilor religioși le va fi probabil cel mai greu să facă față unei astfel de distrugerii spirituale, pentru că ei vor fi principalii responsabili de producerea ei. Timp de generații, sionismul religios a produs lideri, gânditori, savanți, oameni de știință, ofițeri militari și mii de alți oameni dedicați și altruști care au adus contribuții importante

pentru statul Israel și chiar pentru întreaga lume. Dar sionismul religios s-a împins, de asemenea, într-un colț istoric dificil, asumându-și rolul de lider mai întâi în proiectul de colonizare și acum și în preluarea antidemocratică a puterii care zguduie Israelul până la temelii.

Problema a început atunci când mulți dintre liderii și gânditorii sionismului religios au susținut că drumul lor este superior celui al oricărui alt curent evreiesc. Pe de o parte, ei au susținut că sionismul religios era superior sionismului secular, deoarece evreii seculari au abandonat Tora și halakha (legea religioasă) și au adoptat o viziune materialistă și imorală asupra lumii. Pe de altă parte, ei susțineau că sionismul religios era superior curentului Haredi, deoarece, deși evreii ultra ortodocși studiază Tora și respectă cu scrupulozitate halakha, nu au făcut nicio încercare de a îmbunătăți lumea (tikkun olam) în afara yeshivelor și a cartierelor lor.

Sioniștii religioși au pretins că au găsit calea de mijloc ideală. Ei studiază Tora și respectă legea evreiască, precum haredimii, fiind în același timp activi în lume, precum evreii seculari.

Dar, pentru a-și dovedi superioritatea, sionismul religios trebuia să realizeze un mare proiect istoric. Sionismul laic s-a dovedit prin intermediul unui astfel de proiect - înființarea statului Israel. Este adevărat că și sionismul religios a jucat un rol important în înființarea Israelului, dar în acest caz a jucat doar rolul de vioară a doua. Unde ar putea găsi sioniștii religioși marele lor proiect istoric, pe care să-l conducă ei înșiși? După 1967, sionismul religios a ales proiectul de colonizare pentru a fi întreprinderea sa emblematică, care să îi

împlinească destinul și să îi dovedească superioritatea morală. A fost această alegere un accident istoric sau o tragedie inevitabilă? Este greu de spus. Dar această alegere a fost cea care a pus sionismul religios pe drumul care a dus la Meir Kahane, Baruch Goldstein și Yigal Amir; la succesul unor politicieni precum Bezalel Smotrich, Itamar Ben-Gvir și Simcha Rothman; la Hawara și la acapararea antidemocratică a puterii de către coaliția Netanyahu. Această alegere a fost cea care a determinat sionismul religios să îmbrățișeze o ideologie a supremației evreiești. Mulți sioniști religioși s-au opus acestei alegeri în anii de după 1967 și se opun și astăzi. Chiar și în rândul celor care au susținut proiectul de colonizare, mulți dintre ei sunt dedicați democrației și pluralismului, sunt șocați de evenimentele din Hawara și sunt îngroziți de pericolul pe care îl reprezintă pentru unitatea evreiască această preluare antidemocratică a puterii de către guvern. Din păcate, majoritatea celor care gândesc astfel nu îndrăznesc să vorbească suficient de tare. Am văzut mulți evrei ortodocși la mitingul pro-democrație din Beit Shemesh, iar alte mii au participat la mitinguri pro-democrație în Ierusalim, Tel Aviv și chiar în unele așezări.

Dar mii de oameni nu sunt de ajuns. Ar trebui să asistăm la o luptă titanică în cadrul sionismului religios. Ar trebui să vedem Ieremia din zilele din urmă venind din interiorul sionismului religios pentru a avertiza împotriva distrugerii spirituale. Ar trebui să vedem rabini de frunte demonstrând și plângând pe străzile din Ierusalim. Acest lucru nu se întâmplă. Ce mișcare politică sau socială din actualul sionism religios a îndrăznit să conteste public partidul sionismului religios din

guvernul de coaliție și ideologia sa de supremație evreiască? S-ar putea spune că Naftali Bennett a încercat să întoarcă sionismul religios într-o direcție mai moderată, dar, în consecință, a fost abandonat și defăimat de mulți dintre susținătorii săi. Unde este Bennett astăzi, și unde sunt Ben-Gvir și Smotrich?

Dacă iudaismul suferă o distrugere spirituală, vor avea sioniștii religioși vre o cale de întoarcere din abis? Dacă în viitorul apropiat sau îndepărtat mai mulți dintre ei vor înțelege ce au provocat, se vor confrunta cu o teribilă criză de credință. Ce și-ar putea spune sioniștii religioși atunci când vor ajunge să se gândească la rolul lor istoric în cea de-a treia distrugere? Cum vor explica ei faptul că curentul evreiesc care se credea cel mai moral, a uitat la momentul adevărului cele mai importante valori ale iudaismului și a făcut în mod repetat alegeri imorale? Fiecare zi în care rabinii și politicienii sioniști religioși conduc Israelul spre distrugere spirituală, fără a întâmpina o rezistență internă serioasă, nu va face decât să le facă viitoarea criză spirituală mai greu de rezolvat.

Evreii Haredi: Sărind pe o navă care se scufundă

În timp ce sioniștilor religioși le va fi greu să se confrunte cu distrugerea spirituală, evreii Haredi ar putea vedea în aceasta o dovadă că au avut dreptate tot timpul. Încă din secolul al XIX-lea, ultra-ortodocșii s-au opus proiectului sionist, argumentând că, chiar dacă obține succese materiale, va duce la eșec spiritual. Rabinul Joel Teitelbaum, ultimul lider al Satmar Hasidim, de exemplu, a spus că, după distrugerea celui de-al doilea Templu, Dumnezeu le-a interzis evreilor să "se împotrivescă neamurilor"

sau să "escaladeze zidul" - adică să încerce să restabilească un stat evreiesc prin propriile eforturi. El a lăsat să se înțeleagă că sionismul a fost o rebeliune împotriva lui Dumnezeu și l-a respins cu totul.

Cu toate acestea, în ultimii ani, mulți haredimi s-au încălzit cu proiectul sionist și urmează din ce în ce mai mult calea deschisă de sioniștii religioși. Potrivit multor studii, tânără generație haredi este cel mai naționalist segment al societății israeliene și chiar și vechii rabini îi urmează cu reticență. Mulți dintre votanții partidului Sionismului Religios sunt de fapt haredimi, iar partidele Shas și Torah Judaism se tem amândouă că, dacă nu adoptă o poziție mai naționalistă, își vor pierde baza electorală. În același timp, pe măsură ce sionismul religios se întoarce împotriva valorilor democrației și egalității, devine mai ușor pentru haredimi să se alieze cu el.

Crearea unei democrații liberale în Israel a subminat viziunea harediană asupra lumii, dar ideea unei dictaturi mesianice se potrivește mai bine cu societatea harediană. Ca urmare, Shas și United Torah Judaism au devenit în ultimii ani membri de frunte ai proiectului de colonizare și ai acaparării antidemocratice a puterii.

Desigur, ca și în rândul sioniștilor religioși, la fel și în rândul haredimilor, mulți sunt șocați de evenimentele recente din Israel și denunță ruptura tot mai mare din cadrul poporului evreu. Dar ei păstrează astfel de gânduri în mare parte pentru ei înșiși. Dacă guvernul Netanyahu aduce distrugerii materiale în Israel în următorii ani, ultraortodocșii ar putea, poate, să se spele pe mâini de dezastru și să dea vina pe alții. Dar dacă o dictatură mesianică reușește să se instaureze în Israel, vor avea oare haredimii

coloana vertebrală morală pentru a rezista tentațiilor sale?

Evreii seculari: Pe cale de dispariție

Într-o lume în care Israelul a devenit o dictatură mesianică, curentul evreiesc secular ar putea înceta să mai existe, cel puțin în Israel. În interiorul granițelor țării, un sistem de coerciție religioasă, cenzură și spălare a creierului nu va tolera existența în continuare a comunităților seculare angajate în toleranță, egalitate și libertate. La fel ca în zilele în care evreii au fost expulzați din Spania catolică, cei care doresc să plece și au mijloacele necesare pentru a face acest lucru, vor fugi din țară, în timp ce cei care rămân vor trebui să se convertească.

Unul dintre cele mai șocante lucruri care se întâmplă astăzi în Israel este că țara devine antisemită, în sensul profund al cuvântului. Antisemitismul nu înseamnă antiiudaism. Motivul pentru care evreii au fost persecutați timp de secole în Europa nu a fost ostilitatea față de practicile evreiești, cum ar fi respectarea Sabatului sau a legilor dietetice ale kashrut. Evreii au fost persecutați pentru că erau o mică minoritate care a refuzat să urmeze exemplul majorității. Se presupunea că aparțineau rasei semite, în țări dominate de alte rase. În consecință, evreii erau defăimați ca agenți străini, cosmopoliți, fără legătură cu pământul și ca trădători care serveau diverse tipuri de conspirații liberale și globale. Exact aceleași acuzații sunt făcute astăzi de guvernul Israelului împotriva cetățenilor liberali ai țării. Dacă luați propaganda guvernului Netanyahu împotriva "oamenilor de stânga" și înlocuiți pur și simplu cuvântul "oameni de stânga" cu "evrei", veți avea în față exact aceleași texte pe care generații întregi de antisemiți le-au

propagat împotriva evreilor. Nu este de mirare că guvernului Netanyahu îi este ușor să coopereze cu mișcările antisemite din țări precum Ungaria.

Evreii au multă experiență în a face față antisemitismului, dar ce se întâmplă atunci când antisemitismul este propagat de evrei?

Dacă evreii seculari scapă de persecuția antisemită din Israel emigrând în țări mai liberale, ar mai dori ei să păstreze vreo legătură cu iudaismul? Mulți dintre evreii care au fugit din Spania antisemită după 1492 au continuat să vorbească ladino. Ar continua evreii seculari care fug dintr-un Israel antisemit să vorbească ebraica? Sau ar întoarce spatele la orice legătură cu iudaismul?

-Mântuirea în diaspora?

Și cum rămâne cu evreii - evrei seculari, sioniști religioși, evrei reformatori sau conservatori - care s-au născut și au crescut în țări precum Statele Unite și nu au trăit experiența expulzării din Israel? Într-o lume în care o dictatură mesianică din Israel transformă iudaismul într-un sinonim pentru fanatism, rasism și opresiune, ar insista comunitățile evreiești din New York sau Kiev asupra faptului că "iudaismul Hawara" este doar o mutație monstruoasă în ADN-ul nostru național, care nu reușește să reprezinte adevăratul spirit al iudaismului? Unii evrei pot încerca să mențină în diaspora o alternativă evreiască liberală și sănătoasă. În acest caz, iudaismul se va fi împărțit în două religii rivale, separate de o prăpastie de netrecut, care se vor considera dușmani declarați.

Când a apărut sionismul, nu doar ultra-ortodocșii s-au opus. Mulți evrei liberali au considerat că sionismul făcea o dublă

greșeală. În primul rând, au spus că sionismul a adoptat în mod greșit critica antisemită a evreilor din diaspora, ca și cum evreii ar fi fost cu adevărat deconectați de pământ, și ca și cum ar fi fost ceva greșit în susținerea ideilor liberale universale. În al doilea rând, au spus că sionismul a greșit când a încercat să rezolve problema evreiască prin emigrarea în Palestina, unde ar fi înființat un stat național evreiesc după modelul Poloniei sau al Ungariei.

Mult mai bine, spuneau, de exemplu, evreii care au susținut **partidul Bund**, ca evreii să rămână acolo unde sunt - în Polonia, Ungaria sau Ucraina - și să-și servească patria ca minorități loiale, luptând pentru dreptate, libertate și egalitate pentru toți cetățenii din aceste țări. În memoria istorică a poporului evreu, se obișnuiește să se afirme că Shoah a dovedit că Bund-iștii au greșit, în timp ce sioniștii au avut dreptate. Dar dacă Israelul se transformă într-o dictatură mesianică și antisemită, s-ar putea să fim nevoiți să revizuiem ideile bundiste.

La urma urmei, cel mai inspirat lider evreu al generației noastre nu este Benjamin Netanyahu, ci **Volodymyr Zelenskyy**. El este un urmaș al unei familii evreiești care a preferat în mod repetat soluția bundistă în locul celei sioniste. Chiar și după căderea comunismului, când mulți evrei sovietici au emigrat în Israel, familia Zelenskyy a ales să rămână în Ucraina. Este o ironie istorică faptul că, exact când în Hawara, evreii se comportă ca niște cazaci, în Ucraina, urmașii cazacilor lui Khmelnytsky l-au ales pe evreul Zelenskyy pentru a-i conduce în momentul de criză supremă.

Zelenskyy este dovada vie a afirmației bundiste că un evreu poate fi un patriot ucrainean și că patrioții ucraineni pot vedea

un evreu nu doar ca pe unul dintre ai lor - ci și ca pe liderul lor.

În calitate de președinte al Ucrainei, Zelenskyy luptă în același timp pentru independența națională a țării, pentru democrația sa și pentru dreptul său de a adera la UE. Ucraina lui Zelenskyy dovedește lumii că patriotismul și liberalismul sunt două fețe ale aceleiași monede și că patriotismul, democrația, iudaismul și angajamentul față de valorile universale se înțeleg bine împreună.

Dar va rămâne oare iudaismul lui Zelenskyy suficient de puternic pentru a rezista iudaismului lui Netanyahu și Hawara? Dacă o dictatură mesianică prinde rădăcini în Israel, va deveni din ce în ce mai dificil să o respingem ca pe o aberație istorică de moment. La urma urmei, statul Israel nu a fost proiectul de companie al unei singure confesiuni evreiești. A fost înființat și susținut de generații de evrei din întreaga lume. Evreii seculari, evreii reformați, evreii conservatori, sioniștii religioși și haredim, cu toții au ajuns să îl vadă ca pe o realizare a viziunii evreiești. Dacă pomul produce în cele din urmă un fruct infect, ce implică asta despre sămânța din care a crescut?

Acum, după Tisha B'Av, sper că toate întrebările pe care le-am pus aici vor rămâne pur teoretice. Sper ca guvernul Israelului să pună capăt acaparării antidemocratice a puterii, să vindece rănilor naționale, să stingă flăcările Hawara și să prevină o a treia distrugere, fie ea materială sau spirituală. Iar dacă guvernul Israelului continuă cu politicile sale periculoase, atunci este de datoria tuturor evreilor, oriunde ar trăi, să se opună acestui guvern prin toate metodele non-violente pe care le cunoaștem. Pentru a face acest lucru, este important să realizăm

că ceea ce se întâmplă acum în Israel nu este o luptă politică trecătoare, ci un eveniment istoric decisiv care va modela istoria evreiască pentru generațiile următoare.

Marile dezastre istorice sunt uneori cauzate de mici ambiții personale. Majoritatea membrilor coaliției lui Netanyahu sunt atât de ocupați să își împartă singuri locuri de muncă și bugete, încât s-ar putea să nu înțeleagă unde duc zeloții poporul evreu. Dar, deși mulți dintre membrii coaliției Netanyahu sunt orbi, istoria vede totul, iar istoria își va aminti ce a făcut fiecare persoană în zilele decisive din această lună Av. Istoria are ochii ațintiți asupra noastră.

Profesorul Yuval Noah Harari este istoric, autor al cărților "Sapiens", "Homo Deus" și "Unstoppable Us" și cofondator al companiei de impact social Sapienship.

Via Adriana Ausch

Trad. AG , Deepl

Hawara – barieră

